

S tretje vodstvene seje Zaveze (dne 22. decembra 1918).

1. Dne 2. novembra 1918 bi se morala vršiti v Ljubljani izredna seja upravnega odbora Zaveze. Ker pa je bila prav tiste dni železniška zveza skrajno pomanjkljiva, zato so se izmed zunanjih članov udeležili seje samo Zavezin blagajnik in tajnik ter upravni odbornik P. Flere. Spričo nesklepnosti se seja ni vršila, pač pa se je vršilo zborovanje zastopnikov učiteljske Zaveze in Slomškove Zveze. Ves dan se je temeljito razpravljalo o 3., 4. in 5. točki dnevnega reda: o katastru učiteljstva in šolstva po vsem slovenskem ozemlju, o vprašanju okrajnih učiteljskih in deželnih šolskih nadzornikov in o reformi ljudskega šolstva. Na tej seji so bili navzoči kot zastopniki učiteljske Zaveze: L. Jelenc, Fr. Luznar, V. Rus, E. Gangl, P. Flere, J. Režek in J. Dimnik — kot zastopniki Slomškove Zveze pa: Fr. Fabinc, Avg. Pirc in Ad. Sadar. Na podlagi vsestranskih razprav se je sestavila spomenica, ki sta jo podpisala predsednika obeh učiteljskih organizacij. Drugi dan dopoldne je izročila to spomenico posebna deputacija g. Josipu Pogačniku, predsedniku Narodne vlade SHS v Ljubljani. Ta je obljubil najresnejše upoštevanje želja in nasvetov, omejenih v spomenici, ter je posebno naglašal neodložljivo potrebo preuredbe učiteljskih plač (Spomenica je dobesedno ponatisnjena v 25. številu »Učiteljskega Tovariša«).

2. Zveza slovenskih učiteljev in učiteljic na Štajerskem je na Zavezin poziv odposlala dopis, v katerem predlaga za slovenski del bivše Štajerske 8 nadzorovalnih okrajev in nominira istotoliko učiteljev za okrajne šolske nadzornike in enega za višjega šolskega nadzornika ljudskih in meščanskih šol. Tozadevni odborov sklep je bil soglasen. Prepis dopisa se je odposlal poverjenstvu za uk in bogočastje Narodne vlade SHS v Ljubljani.

3. Zavezin predsednik je odposlal vodstvu štajerske deželne zveze brzojav glede kandidature zastopnikov ljudskošolskega učiteljstva v višji šolski svet. Ta brzojavka je bila vzrok nesporazumljenju, zato so se naši glasovi prvotno cepili, kar se je pa pozneje po pojasnili popravilo.

4. Članstvo Zaveze se je pozvalo, da naj se nemudoma loti dela pri ustanavljanju in organizaciji Narodnih obran, kar je priporočal učiteljski deputaciji predsednik Narodne vlade SHS. Večina društvenih predsednikov se je temu pozivu odzvalo ter poročalo, koliko je storilo učiteljstvo za javni red in mir ter kako deluje v Narodnih obranah. O rezultatu teh odgovorov se je poročalo na merodajno mesto.

5. Na zadnji delegacijski seji je bil sprejet predlog predsednika odseka za načrt preustrojitve šolstva, da naj se vse vprašalne pole vseh petih oddelkov v posebni brošuri ponatisne in razpošlje vsem Zavezinim društvom, ki naj tudi stroške te brošure krijejo. Odborov predsednik P. Flere je poslal Zavezi tozadevno snov z željo, da naj se to pretipka ali litografira. Snov je obširna, a še ne popolna (nereseni sta ostali dve vprašanji), zato se je vrnilo vse doposlano gradivo s pristavkom, da naj se isto izpopolni, na kar se ponatisne in razpošlje.

6. Vsem Zavezinim društvom so se razposlali »Izkazi društvenih članov za l. 1919.« poleg tega pa še nabiralne pole za »Popotnika«, »Učiteljskega Tovariša« in za »Zvonček« v svrhu pridobitve naročnikov izven učiteljskih vrst.

7. Naučno poverjenstvo je določilo, naj se nujno sestavi katester vsega ljudskega in meščanskega šolstva in učiteljstva v njegovem območju. Delo se je poverilo strokovnima učiteljskima organizacijama, zato sta se obe pozvali, da njiju v to že določeni člani z delom takoj prično in katester čimprej sestavijo. V tem izvršilnem odboru so ljubljanski tovariši: L. Jelenc in J. Tratar za Zavezo, A. Dragan in Avg. Pirc pa za Slomškovo Zvezo. Tiskovine so se že razposlale na vsa šolska vodstva s pozivom, da jih takoj izpolnijo in odpošljejo predsedniku svojega učiteljskega društva.

8. Ljubljansko poverjenstvo Narodne vlade SHS za uk in bogočastje je pozvalo obe učiteljski organizaciji, da imeno odposlance, ki se jim poveri sestava novih ljudskošolskih in meščanskošolskih čitank. Zaveza je predlagala v to enoto naslednje člane: P. Flere, E. Gangl, Drag. Humek in F. Kleinmayrja. — Nadalje je poslalo isto poverjenstvo Zavezi dopis, v katerem jo opozarja, da je za pričetek slovenskega pouka na Koroškem nujno potrebno, da čimprej dobimo vsaj eno čitanko, zadnji čas do Velike noči, ker se takrat prične na Koroškem novo šolsko leto. Kazalo bi torej kako čitanko (za srednje razrede) s kratkim načrtom slovnice kar naglo sestaviti na podlagi dosedanjih in jo natisniti v takem številu, da bi zadoščala prvi potrebi. Habsburško-avstrijski patri-

otični sestavki bi se morali seveda že v tej izdaji nadomestiti s sestavki jugoslovanskega značaja. Sestava te knjige se poveri odboru za sestavo novih slovenskih čitank za ljudske šole.

9. Deželna učiteljska Zveza na Štajerskem je poslala Zavezi dopis, v katerem predlaga: a) Zaveza deluj pri vladi SHS na to, da čimprej skliče višji šolski svet ter ukrene potrebno, da bodo nameščeni učitelji vojaki, ki so brez služb; b) Zaveza se izreče proti temu, da bi učiteljstvo opravljalo posle občinskih tajnikov, kakor je to sklenilo Krško učiteljsko društvo, zakaj dober učitelj za tak posel ne more imeti časa dovolj na razpolago; c) v enketi za sestavo ljudskošolskih čitank so bili določeni: L. Cernej, P. Flere, Lichtenwalner, A. Požegar in J. Rajšp. — Zavezin predsednik pripomni, da je javil naučnemu poverjenstvu vseh pet nasvetovanih tovarišev, vendar pa se mu zdi članstvo preveliko.

10. Kozjansko učiteljsko društvo nanašja Zavezi predloge, ki so bili na zadnjem društvenem zborovanju soglasno sprejeti. Važnejši predlogi se glase: a) Okrajne šolske nadzornike naj voli ljudskošolsko učiteljstvo iz svojih vrst. b) Pouk v nemščini naj se na naših narodnih šolah popolnoma opusti. c) Pri Narodni vladi SHS naj se store potrebni koraki, da se čimprej skličejo uradne učiteljske konference.

11. Belokranjsko učiteljsko društvo je poročalo, da naj se store koraki glede pouka v kmetijstvu. — Ker so dobila šolska vodstva od šolskih oblastev učni načrt, kako naj se v ponavljajnih poučuje kmetijstvo, je postalo to vprašanje brezpredmetno.

12. Ob priliki proslave prvega narodnega praznika države SHS je poslal Zavezin tajnik v Belgrad vdanostno izjavo. Nato je prejel zahvalo od regenta Aleksandra in istotako od šefa dvorne pisarne.

13. Pri Zavezinem predsedniku se je zgledalo doslej 47 učiteljev in učiteljic z željo, da so pripravljene iti učiteljevat v obmejne kraje. Seznam teh prijavljenih se je oddal poverjenstvu Narodne vlade SHS za uk in bogočastje.

14. Litijsko učiteljsko društvo se je opozorilo, da naj pošlje Zavezi čimprej v četvertniku imenik svojih članov za leto 1918, blagajnikoma pa morebitno zaostalo članarino društvenikov. Na ta dopis je došel odgovor, da je plačalo doslej za leto 1918 članarino 27 članov, a od nekaterih še pričakuje priglasi. Do Božiča se ugotovi članstvo definitivno tudi za l. 1919. V dopisu se želi, da naj se deluje za odpravo krajin in okrajnih šolskih svetov.

15. Posamezne Zavezine odseke se je opozorilo, da morajo priti pred delegacijo vsi predlogi popolnoma zreli, da so v praksi do popolnosti tudi takoj izvedljivi.

16. Hrvatski učiteljski Zvezi se je odposlala prošnja, da naj izposluje pri hrvatski vladi prost izvoz masti za naše učiteljske aprovizacije.

17. Dopisi se niso mogli odposlati dalmatinski učiteljski Zvezi v Split in Narodni Prosvjeti v Pazinu zastran njih pridružitve k naši Zavezi in tudi ne Slovenskemu učiteljskemu društvu za Istro za posredovanje pri zadnje imenovanem društvu, ker ni železniške zveze zaradi okupiranja teh krajev po Italijanih. Kadar bomo zopet svobodni, takrat se odpošljejo ti dopisi na imenovane kraje.

18. Dne 8. decembra 1918 se je ustanovilo v Celovcu slovensko učiteljsko društvo za Koroško. Novoizvoljeni društveni predsednik Fran Aichholzer, okrajni šolski nadzornik za Rož, je postavil predlog, da naj pristopi društvo k Zavezi. Predlog je bil s ploskanjem soglasno sprejet. Novo društvo šteje že 40 članov, do delegacijskega zborovanja pa se lahko dvigne njegovo število nad 100. Navzoči predsednik Zaveze je vzel ta sklep na znanje s pristržno radostjo ter je dal mlademu društvu na življenjsko pot vse polno praktičnih nasvetov.

19. Z novim letom 1919 posluje Zaveza zopet direktno samo z včlanjenimi okrajnimi učiteljskimi organizacijami, z deželnimi Zvezami pa le v toliko, kolikor je do njih razdružitve neobhodno potrebno.

20. Na neko vprašanje, kaj se bo zgodilo z vojnimi posojili, se je na najmerodajnejših mestih dobil odgovor, da se bo izkušalo vojna posojila zadovoljivo rešiti, prav tako pa se bodo morala rešiti v novi državi vsa druga pereča denarna in imovinska vprašanja.

Za Učiteljski konvikt. Učiteljska družba pri »Rimljanu« v Ljubljani K 14.60. Tov. Alojzij Keceľ 2 K. Hvala!

Slovenska šolska Matica. Glasom sklepa zadnjega občnega zbora znaša za l. 1919 članarina po 8 K. Tisti, ki so za tekoče leto poslali le po 4 K, morajo doplačati še 4 K.

Društvene vesti.

+ Savinjsko učiteljsko društvo. Združen je troimenski naš narod in svoboden je v lastni svoji državi! In tudi ti, učitelj jugoslovanski, prost si! Živel boš i delal boš za narod svoj. Živela Jugoslavija in z njo šola narodova! To je bil naš vzklik po 4 in pol letnem razstanku! Pozdravljena, bratska nam društva! Doko nas ni bilo med vami. A danes in v bodoče smo z vami na delu za prosveto naroda in povzdigo šolstva.

Bič naših bivših oblastnikov je zrušil življenje Sav. učiteljskega društva, ki je imelo svoje zadnje zborovanje o priliki štiridesetletnice na usodni dan 28. junija 1914. Pesem narodna je zaključila takrat naša slavlje. Voščili smo si, naj pesem bratstva in prijateljstva spremlja bodočnost našega društva.

Pa prišle so solze! — Lile so v potokih in pomešane s krvjo so preplavile svet. Svetovna vojna, naj te rod zemljana ne doživi nikdar več!

Vse društveno delovanje nam je bilo ustavljeno in življenje težko. Predsednika in društvene člane so preganjali, nekatere zaprli. Zakaj? Tega nismo vedeli. Se sivolasemu starcu blagopok. nadučitelju Vičomslja, ki sta ob zadnjem sestanku še pesnili z nami, ni bilo prizanešeno. Bil je mož čiste duše, in zgrudila ga je storjena mu krivica. Slava mu!

Odhajali so naši na krvave poljane. Mlada naša tovariša Fr. Catarja in Draga Gomsija, ki sta ob zdnjem sestanku še pevala z nami, je zrušil vojni vihar. Življenje narodnih učiteljev je bilo darovano in blagoslovljeno domovini! Slava njih spominu!

Dolga je bila doba našega razstanka in trpka je bila! Društveni predsednik tov. Jakše je zahteval oblastvene preiskave in dokazov, zakaj se društvu zabranjuje delo. Tudi Zaveza je posredovala in naši narodni prvoboritelji tudi! Zaman! Listine za zopetno oživenje društva so romale in iskale pravice pri oblastvih. Bilo je ni! Sklenili smo razpust društva in ustanovo drugega z novim imenom. Pa prišla je svoboda! Dan naš je zazoril prej, nego smo ga pričakovali sami. Dne 19. grudnia je prosto zborovalo staro Sav. učitelj. društvo.

Radostni smo se sestali, svobodni Jugoslovani! Ponosen je bil pozdrav predsednikov; iskren je bil do znancev starih, prijateljski novim članom! Bil je prečitan zapisnik, ki vsebuje zgodovino društva od časa »društvene mobilizacije« do dneva svobode. Podana so bila blagajniška poročila, računni pregledani in tov. blagajniku izražena zahvala.

Na predlog ravnatelja Lorberja je bil soglasno voljen stari odbor. Bilo je rešenih več stanovskih zadev in po posvetovanju sprejet predlog tov. Flere, o zadevi volitev v višji šol. svet. Predlog je bil poslan Zavezi.

Predsednik je zaključil zborovanje z obljubo, da se skoro snidemo. Vabimo k prihodnjemu zborovanju vse, zlasti one tovarišice, ki so društvene tujke. Čas je, da se udomač! Tudi mera dolžnosti bodi vsem enaka!

Ob Novem letu kličemo vsem tovarišem: Iskren vam bratski pozdrav, jasno vam leto bodoče v ujedineni domovini.

Tajnica.

+ Učiteljsko društvo za radovljski okraj ima svoj sestanek v četrtek, t. j. 16. januarja t. l., ob 3. uri pop. v šolskem poslopiju v Lescah. — Odbor.

+ Pedagoško društvo v Krškem bo priredilo v mesecu januarju in februarju tri zborovanja, in sicer v Krškem, v Trzinu in v St. Jerneju. To zato, da se bo zborovanj in predavanj lahko udeležil vsakdo izmed članov, ki jih je doslej že lepo število 86! Prvo zborovanje bo v nedeljo, dne 26. t. m., ob 10. uri dopoldne v risalni dvorani meščanske šole v Krškem. Predavala bosta tovariša Engelbert Gangl in Ivan Nagel o naših nalogah v bodočih dneh. Ta sestanek je namenjen šolan v Krškem, Leskovcu, Vel. Podlogu, Cerkljah, Bušci vasi, Sv. Križu, Čatežu, Vel. Dolini, Raki, Bučki, Studencu, Bečanju, Radečah, ki so v najbližji okolici Krškega. Veselilo nas bo tudi, če nas obiščejo tovariši in tovarišice iz sosednjih šol nekdanje Štajerske.

Tovariši in tovarišice! Pridite vsi! Pristopajte k društvu, da kmalu dočakamo trenutka, ko bomo popolnoma eno! Najpresrečnejše čestitke k novoletnemu darilu — regulaciji! Bilo Vam novo leto srečno! Jugoslovanski pozdrav!

Za odbor:

Drag. Humek, **Leop. Levstik,**
t. č. predsednik. t. č. tajnik.

+ Učiteljsko društvo za celjski okraj je imelo na Kraljevo t. l. prav dobro obiskan občni zbor. Ker je bil to prvi društveni sestanek po ujedinenju SHS, se je tem

povodom poslala regentu Aleksandru vdanostna brzojavka.

Za leto 1919 se je konstatiralo 76 članov, ki imajo plačevati članarino 24 K. Pri tem se oni nenavzoči dosednji člani, ki so članarino za leto 1918 še na dolgu, niso upoštevali. Ti in še par onih tovarišev in tovarišic celjskega okraja, ki do zdaj sploh niso še bili člani, naj blagovolijo prijaviti svoj pristop in naj članarino nakažejo blagajničarki. Vse učiteljstvo vsega okraja brez izjeme bodi včlanjeno v društvo! To nam bodi geslo v novi dobi! Društveni račun izkazuje 2812 K 60 v prejemkov, 1169 K 69 v izdatkov, potemtakem 1642 K 91 v preostanka, ki je naložen kot društveni sklad.

Tretja zbirka za Zvezin sklad se še ni mogla zaključiti, ker so nekateri dali še premalo, nekateri pa še nič. Upam, da se ne bo nihče izkusil izmuzniti. Saj potem se v ta namen menda ne bo več pobiralo. Zaostanki naj se vpošljejo do začetka februarja, in sicer podpisanemu, ker potem se zbirka zaključi in izkaz priobči.

V odbor za tekoče leto so bili izvoljeni: Anton Sivka, St. Jur, predsednik; Anton Petriček, Zalec, podpredsednik; Franc Zagar, Celje, tajnikom; gospa Ida Wudlerjeva, Liboje kot blagajničarka; Vekoslav Gobec, Celje, knjižničar; Ciril Pregelj, Ljubecna, pevovodja; Ludvig Cernej, Griže, odbornik in gospa Josipina Ekslova, Vojnik, pa kot odbornica.

Kot poverjenik Šolske Matice za Celje (okraj) se določi Vekoslav Gobec, Celje.

Soglasno je bila sprejeta nastopna protestna izjava: društvo ogorčeno protestira zoper službeno premeščenje nadučitelja pri Sv. Vidu pri Planini na nadučiteljsko mesto v Vojniku, katero premeščenje je c. kr. dežel. šol. svet štaj. še neposredno pred razpadom avstrijske države izvršil na podlagi zloglasnega, v prvi vrsti proti Slovencem naperjenega deželnega zakona z dne 25. februarja 1888, a pri tem se ta zakon kršil, samo da je prišel na vojniško šolo za nadučitelja zgoraj navedeni, ki je prej služboval kot učitelj na tej šoli in se odlikoval v narodnem odprdnstvu. Društvo pričakuje, da Višji šolski svet to nezakonito imenovanje razveljavi ter nadučiteljsko službo na vojniški šoli namesti konkurenčnim potom.

Franc Brinar, bivši predsednik.

+ Slovenjegraško učiteljsko društvo je imelo dne 6. prosinca svoje zborovanje v Slovenjemgradu. Vključ skrajno slabemu vremenu so manjkali samo 4 tovariši, kar pač dokazuje, da so taka zborovanja krvavo potrebna. Kot nove ude smo pozdravili tovarišico Cociancigovo iz St. Janja pri Dravogradu, nadalje od vojakov doše tov. Mlinška, šol. vodje v Šminklavžu, Kaifonja, nadučitelja v St. Ilju pod Turjakom, in Šerbeka iz St. Janja (zadnja dva nista bila pri zborovanju). Tako šteje naše društvo sedaj 22 članov. Razen enega tovariša, ki je tako zakrknjen, da noče uvideti, da je predvsem naše bodoče zadovoljivo gnotno stanje vzklilo le iz naše organizacije in da smo si priborili le potom nje vse, kar imamo — smo vsi organizirani. Vsi navzoči smo najostreje obsojali tega tovariša in upajmo, da se bo vendar enkrat skesal in se pridružil naši toli važni organizaciji. Rešile so se nato razne važne domače zadeve. Tov. ravnatelj Vrečko je poročal in dajal pojasnila o delegacijskem zborovanju Zaveze, kolikor je bilo še potrebno in niso razne zadeve izgubile pomena zaradi nam vsem koristnega političnega preobrata. Po daljšem cincanju semintja se je nato izvolil sledeči odbor: predsednik ravnatelj v pok. Franc Vrečko v Slov. Gradcu, namestnik nadučitelj Šmid v Podgorju, tajnica Scheligo Irma v Šmartnem, blagajnica Šmidova Matilda v Podgorju. — Prihodnje zborovanje se vrši dne 2. svečna ob 1. uri popoldne v Slov. Gradcu. Pridite brez izjeme vsi člani!

Kronika.

= Višji šolski svet. S 1. januarjem l. 1919 je začel poslovati za vse ozemlje Narodne vlade SHS v Ljubljani oddelek za uk in bogočastje — v smislu naredbe št. 111 z dne 21. novembra 1918 celokupne vlade SHS v Ljubljani ustanovljeni višji šolski svet, ki prevzame vse posle nekdanjih deželnih šolskih svetov.

= Vojno posojilo — izglbljeno? Marsikdo si dela velike skrbi zaradi vojnega posojila, ki je bilo pri nas večinoma izsiljeno. Stvar se mora na vsak način obravnavati na mirovni konferenci. Srbija ima pravico do velike vojne odškodnine in kot vladarica Jugoslavije gotovo ne bo pozabila zahtevati povrnitev vojnega posojila za svoje pokrajine, ki so pripadle Avstriji. Pritisk avstrijske vlade zlasti na učiteljstvo in naše denarne zavode je bil grozovit, in gorje tistemu, ki bi se bil u-